

L'OBRA FILOSOFICA DE RAMON TURRÓ

Georges Dwelshauvers

Turró va dedicar les seves meditacions en el camp de la filosofia essencialment a dos problemes: l'origen dels nostres coneixements i els fonaments de l'experiència. En aquest treball, extret del número 5 de (ciència), aparegut el 1926, Georges Dwelshauvers, psicòleg i filòsof belga, coneixedor i amant de la nostra terra, analitzà l'obra del mestre. L'escrit és datat a París l'any 1926.

EL desenvolupament considerable de les ciències en l'època contemporània, ha donat lloc a la creació d'una forma nova de filosofia, que podem anomenar, amb el Dr. DIDE, de Tolosa, la *Metafísica científica*. HELMHOLTZ, en consagrar un opuscle a la *Conservació de l'Energia*; en parlarnos. SPENCER, en el seus *Primers principis*, de les nocions de Temps, Espai i Força, o WUNDT en escriure els *Axiomes de la Física*, contribuïen tots a la constitució de una *Metafísica científica*.

Aquesta *Metafísica* especial no té pas la pretensió de substituir la *philosophia perennis* d'Aristòtil i de Sant Tomàs; ans al contrari, és molt probable que una i altra es conciliïn. La seva finalitat és ben definida: resideix, examinant-les i verificant-les, en l'estudi de les nocions emprades en moltes ciències. Mentre que cada ciència particular fa, d'aquestes nocions, l'ús que interessa a la seva finalitat i les demostra experimentalment, presenta, per altra banda, un fort interès llur estudi objectiu i el coneixement de llur valor; així, nosaltres, afegirem a les nocions esmentades més amunt, una altra noció encara: la de moviment, la qual és comuna a un gran nombre de ciències.

Estudi certament atractiu! No hi ha res tan interessant com seguir, per exemple, les transformacions de la noció mecànica de força a partir del Renaixement fins a la interpretació que avui rep en les teories elèctriques i notar el què l'experiència hi ha afegit, el què la crítica dels savis i dels filòsofs n'ha eliminat per considerar-ho inútil i els nous punts de vista que, poc a poc, han extès la idea d'*Energia* i de *Matèria*.

És a aquest gènere de filosofia, d'ordre científic, que TURRÓ ha dedicat les seves medita-

cions, fixant-se, especialment, sobre dos problemes: l'origen dels nostres coneixements i els fonaments de l'experiència.

TURRÓ, pels seus treballs tant com pel seu caràcter, estava preparat per a aquests estudis; si hom analitza la forma que ell dóna al seu pensament i el curs de la seva argumentació, crida tot seguit l'atenció la claretat i la fermesa dels seus raonaments, a l'ensem que el sentit concret i les aplicacions que ell descobrí a les seves idees. Ademés, ell insisteix sobre les idees, les presenta sota llurs diversos aspectes, no s'accontenta pas de fórmules verbals. Per aquestes qualitats de fermesa i pel seu sentit concret de les realitats, TURRÓ representa perfectament l'esperit català; per altra banda, hom ha assenyalat el parentiu entre TURRÓ i BALMES, per la forma insistent, aprofundida i concreta de presentar els arguments.

Parlem, doncs, en primer terme, de les idees de TURRÓ sobre els *Orígens del Coneixement*. Veus ací un problema que interessa la lògica i la psicologia, molt més aquesta que aquella. En efecte, si per al lògic és interessant tractar de l'origen del coneixement, no és menys cert que tant les regles de raonament com els mètodes són independents de la manera per la qual els havem adquirit i que el que ací ens interessa en primer terme és l'acord de la raó amb ella mateixa, a l'ensem que l'acord de la raó amb els fets. D'on sigui just de dir que l'origen del coneixement es refereix a la psicologia, i, especialment, a la psicologia genètica, la qual estudia la formació de les nostres funcions mentals i llur evolució en l'individu i en la raça.

Les idees del Dr. TURRÓ sobre aquesta matèria s'acosten, no a la doctrina nativista de

J. MÜLLER, doctrina que sembla haver sofert la influència de KANT, sinó a la doctrina empirista, la qual deriva les nocions conceptuals de la combinació d'elements sensibles. Però ací, TURRÓ no s'està pas de censurar el sensualisme corrent, i la solució que proposa és nova, tot i essent sintètica: en ella es fusionen nombroses observacions, recollides personalment per l'il·lustre biòleg de Barcelona, amb moltes descobertes recents, a les quals aporta TURRÓ aplicacions inèdites. En efecte, TURRÓ combina, en la seva doctrina, certes tesis del sensualisme amb la seva pròpia teoria de la sensibilitat tròfica, amb el reflexe condicional definit per l'Escola russa, i amb l'activitat motriu, de la qual RIBOT ha demostrat la importància.

Tractem, ara, de precisar el sentit de cada un d'aquests elements. El sensualisme admet que el coneixement prové de la sensació, la qual basta per donar-li naixença. TURRÓ accepta també l'origen sensible del coneixement, però ell fa retret, i amb raó, al sensualisme, de partir de sensacions que no són simples, que ja són intel·lectualitzades i unides en un sistema complexe d'associacions, en un mot, de no saber relacionar el coneixement amb la reacció pròpia de l'individu. Ademés, a TURRÓ, li sembla difícil que les tesis corrents del sensualisme puguin demostrar en quina forma el coneixement del món exterior es relaciona amb la nostra activitat; hom concebria el món exterior com un quadro imaginatiu (*l'hallucination vraie*, de TAINE), sense que fos possible indicar exactament els lligams existents entre les coses i el nostre coneixement de les coses.

Es tracta, doncs, de penetrar, encara més aprofundidament, dins el mecanisme constitutiu dels nostres coneixements, en lloc de basar-lo en imatges sensibles totes fetes i ja intel·lectualitzades.

Cal, doncs, relligar les primeres impressions de l'infant a un fet de natura biològica, a una funció orgànica essencial. Ara bé, quina és la més essencial i la més primitiva de les funcions, sinó la nutrició?

Recolzant-se sobre treballs experimentals realitzats per ell mateix, TURRÓ analitza la fam i la troba caracteritzada, des del començament de la vida de l'infant, per una regulació físico-química que presenta un doble caràcter. En primer lloc, indica el què falta a l'organisme; és com una demanda de substàncies, regulació quantitativa i qualitativa alhora; d'altra banda, és una elecció que es manifesta com una sensibilitat alimentària especial dels canvis nutritius, és a dir, com una sensibilitat tròfica.

Aquesta sensibilitat no és pas conscient, ni forma part del contingut mental de l'infant. No obstant, ella existeix i no trigarà a influenciar les seves primeres impressions, encara rudimentàries.

És ací on intervé el reflexe condicional. Hom sap en què consisteix. El gos al qual es presenta l'aliment, segrega una quantitat més grossa de saliva. El fisiòleg PAWLOW tingué la idea d'acompanyar repetidament la presentació de l'aliment de la presentació d'un excitant determinat (el so d'un timbre, un color triat, un estímul tàctil). Repetint l'experiència, es produeix, entre l'aliment i l'excitant, una associació tan perfecta, que en el successiu basta presentar l'excitació sola per constatar en el gos hipersecreció de saliva. S'ha produït, al costat del *reflexe natural*, un reflexe dit *condicional*.

Segons TURRÓ, l'infant es comportaria analogament. Les impresions tàctils del nin que pren el pit s'associarien, per via de reflexe condicional, a la satisfacció de la fam, és a dir, a la sensibilitat tròfica inconscient que presideix la regulació dels seus àpats. D'aquesta guisa, l'acte d'alimentar-se produiria en ell la fusió de la sensibilitat tròfica—forma primera del coneixement de l'organisme—, els moviments de succió i de prehensió de l'infant—forma primera de la motilitat—, i el coneixement tàctil del pit matern—forma primera del coneixement del món exterior.

El problema del pas de la imatge dels objectes a la convicció de llur real existència, que els filòsofs han discutit extensament, tro-

baria, així, una solució natural. L'objecte exterior es relligaria a l'experiència tròfica i l'infant n'adquiriria el coneixement, en la forma d'una causa externa que ell és capaç de representar-se i vers la qual l'orientaria el desig de nodriment.

Això sentat, el coneixement que l'infant té del món exterior, reduït, al principi, a l'objecte que respon exactament a la seva sensibilitat tròfica, s'extendrà per una sèrie gradual i paulatinament més complexa de reflexes condicionals; atès que tot reflexe és essencialment motor, aquests reflexes també es realitzaran per medi de moviment; és l'aparell motor de l'infant el que li permetrà d'assolir el coneixement rudimentari del començament. Com RIBOT, TURRÓ dóna importància primordial a la *motilitat*. Aquesta importància és real. Nosaltres sabem que els sentits que millor ens serveixen, són accionats per importants sistemes de múscles i que els sentits que s'apoiem sobre una forta motilitat són també els més aptes a proporcionar imatges a la memòria.

Procedint, en la forma que acabem de veure, a l'estudi del problema del coneixement, TURRÓ es recolza en el mètode experimental. És, doncs, possible de servir-se d'aquest mètode per tractar els problemes filosòfics. No cal pas raonar deductivament ni fonamentarse només que sobre idees i lleis de l'esperit. Puix que, en aquest darrer cas, no es cau en el subjectivisme?

Aquestes greus qüestions que tan preocupen a TURRÓ en els darrers anys de la seva vida, les aborda en la seva *Filosofia crítica* (1), que és el desenrotllament de les lliçons donades a la Societat de Biologia de Barcelona.

La finalitat de la *Filosofia crítica* és defensar el punt de vista objectiu i experimental i combatre la doctrina de KANT. És, doncs, una crítica de l'idealisme i dels subjectivisme kantians i un assaig de sostenir la tesi del sentit comú, segons la qual el nostre coneixement s'adapta als objectes reals, i no les nostres imat-

ges d'objectes a les lleis subjectives del pensament; per tal de defensar el sentit comú, TURRÓ recorre al mètode experimental. Perquè TURRÓ se les emprèn amb KANT? Perquè, segons ell, ha estat qui ha desenrotllat millor la tesi idealista.

Les consideracions històriques a les quals TURRÓ ha consagrat el primer capítol; la vista, a vol d'ocell, que hi dóna de la història de la filosofia, li han semblat, després, insuficients; d'ací que preparés una redacció nova i inèdita d'aquestes planes, on les modificava profundament. Però això no és essencial. El punt important és la crítica de les idees de KANT. Aquesta crítica és conduïda amb fermesa i té per objecte defensar una filosofia objectiva i experimental, contra un sistema que no pot sortir de la subjectivitat.

Indubtablement, TURRÓ es situa en un altre terreny que KANT. Ell no el jutja del punt de vista històric, la qual cosa hauria de fer-se posant en relació *La Crítica de la Raó pura*, d'una banda, amb la concepció de NEWTON que ella tracta de justificar des del punt de vista lògic, com ha demostrat DREWS, i d'una altra amb els *Assaigs* d'HUME, als que aquella cerca de contestar mantenint certes tesis de LEIBNIZ, inspirant-se en la noció de raó autònoma, pròpia del segle XVIII i no fent concessions al fenomenisme si no són per a millor atacar-lo. És, al contrari, sobre el punt de vista de les nostres exigències actuals que TURRÓ prefereix de situar-se. I ací, en aquest lloc, la posició del kantisme és sostenedora? És possible defugir una explicació biològica i psicològica de l'origen i de la formació del coneixement?

La psicologia experimental ha pres massa desenrotllament perquè sigui possible de contestar afirmativament aquesta qüestió. I així, d'on, sinó de l'experimentació psicològica, havia de deduir TURRÓ proves a la seva argumentació? Sobre aquesta qüestió, TURRÓ, ho i exigint aquestes proves de l'experimentació, sembla fer retret als psicòlegs de no haver-se desentès totalment del subjectivisme. Identificat amb els procediments objectius, TURRÓ

(1) FILOSOFIA CRÍTICA. R. TURRÓ. Curset donat a l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1917. Editorial Catalana, 1918.

havia fet de certes escoles de psicologia un procés una mica sumari; ell no estava, però, satisfet del capítol de la *Filosofia crítica* dedicat a aquest problema, i, amb la seva alta probitat científica, s'ocupava de revisar-lo completament; però els seus sofriments no li permetien la realització d'aquesta tasca difícil. Cal no oblidar que el seu pensament no era pas fixat ni immobilitzat. TURRÓ esperava de la psicologia experimental nous treballs; sentia vers el Laboratori que, durant sis anys, jo vàreig dirigir a Barcelona i el qual devia la seva prosperitat a la protecció clarivident de l'illustre biòleg, un interès vivent i sempre despert. Quan jo vàreig publicar els *Mecanismes subconscients*, llibre basat sobre els treballs del Laboratori de Psicologia de Barcelona, TURRÓ m'escrigué una lletra plena de simpatia i em manifestà la seva satisfacció pels mètodes emprats en les meves investigacions. El reflexe gràfic, que jo havia descobert, l'interessava sobretot, així com les meves experiències sobre els moviments successius, sobre les actituds de l'atenció que determinen, sobre les relacions entre les actituds motrius i la imatge mental.

L'ideal de TURRÓ era de procedir a una experimentació cada vegada més estricta, de determinar exactament, tant en els treballs del psicòleg com en els del físic, les condicions en què es produeix el fenomen; de fer variar aquest en funció d'estímuls exteriors, objectius i ben determinats, per tal d'afinar més cada vegada la trama de l'experimentació i d'arribar a lleis ben establertes. La *Filosofia Crítica* conté, sobre aquest punt, pàgines a les

quals, les dificultats que ofereix el problema de l'experimentació psicològica a causa de la complexitat i de la variabilitat dels fenòmens, donen un més alt valor.

Siguin quines siguin les nostres conviccions en matèria filosòfica, tots hem de reconèixer la perfecta sinceritat de TURRÓ i la grandesa del seu esforç. Cal estimar, especialment, l'interès espiritual i viu que, en ell, s'estenia des de la biologia a l'estudi de la vida mental, i de les ciències a les idees metafísiques. Des d'aquest punt de vista la seva *Filosofia crítica* defineix bé les preocupacions filosòfiques dels savis i diu clarament ço que el biòleg espera de la filosofia: una solució concreta de certes qüestions fonamentals que interessin les ciències de la vida, com la qüestió del nostre coneixement del món exterior, que TURRÓ, en les seves investigacions, situa en primer rengle.

TURRÓ ha donat, a l'ensem, l'exemple d'un pensament ferm i seriós, d'una devoció profunda al mètode experimental i d'una admirable generositat de cor, en la qual, els que han treballat al seu costat, trobaven una font inexhaurible d'encoratjament i d'ardidesa. L'autor d'aquestes ratlles no pot evocar sense emoció la noble figura de RAMON TURRÓ i la bonesa del gran savi català devès ell i l'energia amb la qual, en hores difícils, sabé defensar els interessos de la ciència experimental i el Laboratori de Psicologia de Barcelona.

* Georges Dwelshauvers

* Georges Dwelshauvers (1867-1937). Psicòleg i filòsof belga. Des de l'any 1919 professà a Barcelona, on creà el Laboratori de Psicologia Experimental, sota el patrocini de la Mancomunitat. Fou protagonista de l'anomenat "afar Dwelshauvers", que provocà l'acomiadament d'un centenar de professors de la Universitat Industrial de Barcelona el mes de maig de 1924. Enuncià els tres principis fonamentals de la psicologia: síntesi, hàbit i dinamisme inconscient. Publicà nombroses obres, d'entre les quals cal destacar "Traité de psychologie", (1928), "L'exercice de la volonté", (1935) i "La Catalogne et le problème catalan", (1926).